

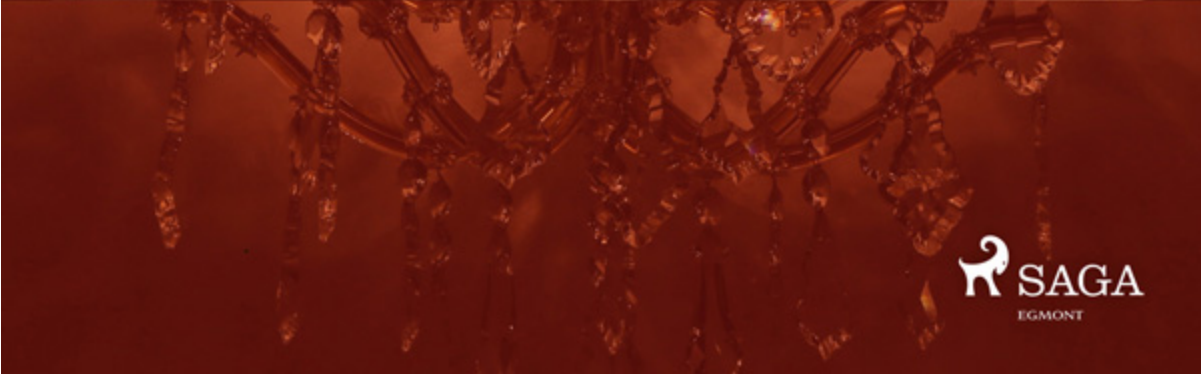
ELISABETH BERGSTRAND-POULSEN

Kronan

ELISABETH BERGSTRAND-POULSEN

Kronan

 SAGA
EGMONT

KRONAN

Elisabeth Bergstrand-Poulsen

SAGA EGMONT

Kronan

Omslagsfoto: Shutterstock

Copyright © 1937, 2018 Elisabeth Bergstrand-Poulsen och Lindhardt og

Ringhof Forlag A/S

All rights reserved

ISBN: 9788711818411

1. E-boksutgåva, 2018

Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med Saga samt med författaren.

Lindhardtogringhof.dk

Saga är ett förlag i Lindhardt og Ringhof, ett förlag inom Egmont-koncernen

Elegisk introduktion

EN MAN går långsamt framåt vägen.

Det är mycket tidigt på morgonen – i den första gryningen. Ännu sova himmel och jord, alldeles grå – alldeles stilla.

Det är den korta, hemlighetsfulla stund på dygnet, då all flärd, allt som glittrar och blänker är bannlyst ur världen: inga stjärnor, ingen måne, ingen sol. Inte heller det svaga pärlemorskimret, som bådar soluppgången. Obruten stillhet – obönhörligt allvar råder.

Mannen är ute för att uppleva denna allvarets stund, som av alla dygnets timmar är den han alltsedan ungdomen högst har älskat.

Men denna morgon är han också ute i ett annat ärende: han söker tröst för förlusten av något världsligt, som hans hjärta hade fäst sig vid – just något som lyste och glittrade som stjärnor, solar och månar. Han vill övertyga sitt hjärta, att denna förlust är att räkna för intet mot allt det trygga och allvarliga i livet, som ännu är i behåll.

Och hans hjärta talar och säger:

”Jag älskar de stilla grå morgnarna på jorden. Jag älskar de tysta skogarna med de orörliga träden, de morgonfuktiga vägarna, det daggvåta gräset, som ännu ingen har trampat på. Jag älskar blommorna, där de sova i morgondimman – fridfulla som barn med böjda huvuden. Och med de svala, slutna kalkarna pärlande av dagg. Jag älskar fåglarna, där de tysta gömma huvudet med den sjungande strupen under vingen.

Och jag älskar att vandra på morgonvåta stengator, mellan sovande, grå hus, där jag ännu ingen möter. Eller där de, som jag möter, äro flärdlösa arbetsmänniskor, som var och en har sin gärning att nå till arbetsdagens början.

Ja, var jag möter det, på daggiga gräsmattor eller mellan tysta, morgongrå stenhus, lika högt älskar jag det, detta rena, drömmande barn, som kallas världens morgon.

Världens dag skall börja - - - gräsmattorna skola svedas av solen - de dammiga vägarna bullra av framrusande åkdon och människor, högröstade rop och förvirrat tal genljuda mellan de höga husens stenvägg.

Och om några korta timmar, minuter och sekunder skall denna första fridens stund förvandlas till den sista hett flåsande stunden - till aftonen och natten, då konstgjord glädje och skärande ljus draga tankar och hjärtan från de himmelska till de jordiska ljusen. Då skola aftonens tanklösa, festklädda människor på väg till sina besynnerliga nöjen likgiltigt hasta förbi morgonens vandrare, där han på väg från ett tungt dagsarbete går hem till natten och vilan, fjärran från denna bullersamma afton - denna den tysta, rena morgonens ängslande fränsida.

Men ännu är det morgon. Ännu är daggen orörd på gräset - ännu är luften sval och ren och stilla."

- - -

Mannen är klädd i svarta kläder. Han är själv en blygsam och stilla man. Det ser man på hans gång, där han går i den långa allén mellan prästgården och kyrkan.

Vägen är kantad av gamla himmelshöga almar, nakna som om vintern. Först oändligt högt uppe skymta de tunna lövkronorna. Träden äro lyrformiga, eller snarare är det en hel grupp av lyror, stigande upp från varje stam, som uppbär dessa slanka, skönt svängda instrument. I denna stund stå de alla orörligt stilla, men snart skola solstrålarna eller vinden spela på strängarna. Eller stormen skall gripa tag i dem och skaka dem i starka, sjungande grepp. - - -

Den ensamme mannen går långsamt och med ansiktet höjt, så som man tänker sig, att en martyr glad går sitt lidande till mötes. Eller som ett helgon vandrar raka vägen till en efterlängtd och välförtjänt salighet.

Det är hela tiden hans hjärta – inte hans läppar – som talar. Stilla och innerligt fortsätter hjärtat sitt tal:

”Jag älskar det milda, grå ljuset från himmelen och de morgondugliga arbetsmänniskorna på jorden. Jag älskar den trygghet, som omger dessa människor. Jag älskar allt, som är stilla och allvarligt i världen.”

Mannen måste vara präst eller bonde, ty sålunda talar inte hjärtat på vanligt profant folk. Så sakta och ödmjukt röra sig heller inga andra människor. Men hans gång är lättare än en bondes gång, talet hans hjärta håller litet mera finputsat – och dräkten kan ingen taga fel på. Hans ansikte är inte heller väderbitet och fårat som på den, som alltid rör sig ute i allt slags hårt väder. Det är slätt och blekt med mycket milda drag. Håret är visserligen grått vid tinningarna, men annars är det ett blott allvarligt ynglingaansikte, som aldrig tyckes kunna åldras.

Ser man honom så in i de märkvärdigt ljusblå, liksom urblekta ögonen, ser man också spår av en själ, som vaknat till medvetande genom mångårigt andligt arbete och andlig kamp.

Den stillsamme mannen fortsätter också fram mot kyrkan, vars vita murar lysa pärlgrå i det svaga ljuset.

Han har nyckeln i handen.

Kyrkdörren går upp.

Först en mörk, kalkstensbelagd förstuga – så öppnar han sakristidörren och går in.

Det inte mycket stora rummet ser överkligt, drömlikt ut. Själva de handfasta tingen äro desamma som alltid, men

det grå ljuset liksom upplöser dem. De tunga skåpen, de massiva möblerna tyckas i detta ljus svävande lätta, nästan genomskinliga.

Mitt fram står bordet med vattenkaraffin och glas, med bläckhus och pennor och med de stora böckerna, husförhörslängden och boken med anteckningar till skriftermål och nattvardsgång.

Det både höga och breda fönstret i muren bakom bordet liknar trots sin storlek ett gallerförsatt fängelsefönster med sina vridna järnringar, som gripa om och stärka korset, där varje järnstång mötes. Ty de dyrbara nattvardskärlen av förgyllt silver, kalken, oblatskrinet och oblattallriken, förvaras i en järnbeslagen kista i sakristian. Likaså den förgyllda brudkronan, prydd med färggranna stenar.

Två av kyrkans gamla avdankade altartavlor hänga också i sakristian mitt emot varandra på de båda kortväggarna. Den minsta är äldst och föreställer korsfästelsen och huvudskalleplatsen. Grinande dödsallar ligga strödda på marken. Korsen resa sig högt mot en askblå himmel. Askblå mantlar äro bundna om höfterna på de vita, korsfästa kropparna. Blod forsar i strömmar ur alla sår och rinner i smala, röda rännilar nerför den törnekröntes bleka anlete. I tavlans ena hörn flammar som blombuketter blå och röda lågor – symboliserande det helvete, dit de fördömda bliva förvista. – Altartavlan på motsatta väggen är större och full av frid. Där ser man Jungfru Maria, leende med den liljestängel i handen, som hon just mottagit av ängeln Gabriel. Han har ännu inte hunnit taga handen, som räckt fram liljestängeln, tillbaka. Man ser, att han lämnat sin blomma med en behagsjuk rörelse. Han är ljushårig, hans ansikte är också ljusrött och mustascherna rödlätta. Hans vita änglkläder och vingar kontrastera vackert mot

Jungfru Marias rödkindade, brunögda bondflicksansikte och djupblå veckrika mantel med gyllene bårder. En gammal, rikt utskuren ram innefattar tavlan. – I ett mörkt hörn hänga två mindre tavlor med dystra järnramar. Det är två med snirklad gotisk text avfattade mobiliseringsorder från Carolus XII:s regeringstid.

Två stora väggskåp fylla platserna på båda sidor om dörren. Det ena har glasdörrar. Där hänga de silverbroderade och svarta mässhakar och de vita spetsprydda mässkjortor, som prästerna bära framför altaret vid de stora kyrkliga högtiderna. Och i det andra skåpet, vars dörrar stå halvöppna, skymta hyllor, där de gamla kyrkböckerna stå uppradade.

Det är från dessa gamla fuktfläckade, marmorerade eller enfärgade band, alla med pergamentrygg, som den egendomliga, genomträngande lukten av lump och läder och trycksvårta redan i sakristidörren strömmar en till mötes.

Den levande, svartklädda människan här bland dessa stilla, åldriga saker, som drömma i tystnaden, liknar ett väsen från en annan värld, och hans steg eka hårt och ihåligt mot det nakna trägolvet, då han nu går fram och skjuter upp dörrarna till skåpet på vid gavel. Knarret från gångjärnen höres gällt i tystnaden.

Hans ögon söka bland ryggarnas årtal, medan handen långsamt glider fram över det gulnade pergamentet. Handen och ögonen stanna vid den volym, som bär årtalen 1775–1805. Han lyfter ner den tunga boken, bär fram och lägger den på bordet, slår upp och söker bland alla de enformiga namnkolumnerna, tills han finner en sida, som inte liknar någon av de andra. Det tycks vara en avskrift av ett testamente. Eller rättare ett utdrag ur det egentliga

testamentet, som handlar om en egendomlig donation till kyrkan. Sidan har ursprungligen varit fylld av en bred kolumn vackert präntade gotiska bokstäver med underskrift och sigill, liknande ett gammalt gåvobrev. Till yttermera visso ses över texten ett sirligt utfört vapen i guld och färger. Vapnet består av ett fält med en hjälm på djupblå grund och ett annat fält med en eldsprutande granat. Samma vapen hängde också strax innanför dörren i sakristian bredvid altartavlan med huvudskalleplatsen. Där var det utskuret i hög relief, rikt målat och förgyllt med namnchiffer och flera årtal. Då detta var det enda vapnet i sakristian, förstod man, att det inte fanns eller hade funnits mer än denna adliga ätt i socknen.

Men medan vapnet bibehållit både guld och färger, hade de styva arken i boken blivit starkt gulnade av ålder och skriften delvis alldeles förstörd av fukt. Ett par av bladen hade tydligen, intill för ett par dagar sedan, varit sammanklibbade såsom bladen i gamla, tunga böcker, vilka sällan öppnas, klibba samman – och därefter hade de omilt blivit skilda åt. Färgerna på det målade vapnet och ord och meningar i dokumentet kunde därför endast delvis och med stort besvär uttydas.

Prästen följde långsamt med pekfingret den ramponerade textens linjer. Ibland mumlade han fram orden, ibland stavade han sig tyst igenom de ålderdomligt formade meningarna:

”I den högtlofvade Threenighetens namn, gifvet och med fullt Förstånd nedsagdt och med mitt Namns egenhändiga underskrift Bekräftadt.

Sedan den Allsmäktige Guden af sin Nåd och Välsignelse rikligen Vederqvickt mig med Hälsa efter en svår sjukdom, vill jag med Ödmjuk fastän ofullkomlig Tacksamhet en

Gåfva offra till Herrens Ära, som för Herrens Församling i denna Socken en Glädje och hög Påminnelse till evärdeliga Tider varda skall.”

Detta var den omständligt högtidliga inledningen som lätt kunde läsas.

Sedan följde otydligt – delvis oläsligt – under fem huvudpunkter en redogörelse för huru en gammal ljuskrona på märkliga vägar råkat hamna på socknens enda herrgård, Lunda, samt hur donator, som då var herrgårdens ägare, fått idén att donera denna ljuskrona till kyrkan i socknen.

I dokumentet redogöres först för huru: ”min Salig Farfarsfar kunglig Majestäts Kapten Ionas Anders Granat efter den gloriösa Viktorian vid Narva af Hans Majestät Konung Carolus XII för utvist hjältemod i striden adlad och med namnet Berggranat nådigast hedrad blifvit”. Vidare huru han, ”som sina båda Ben alltefter knäleden i kampen mistat hade, Permitteras att för allan tid Hans Majestät Kongens här Qittera och åter till Fäderneslandet vända. Men alldenstund Hans Majestät Konungen hans stora Jämmer och Förtviflan såg, tillstodde han honom, för att honom därmed Trösta och Hugsvala en Gunst som eljest icke någon i hela den Kungliga Armén tillstoddes, att han, från Slottet där de inkvarterade voro som krigsbyte medtaga och som Compensation för sina Båda Ben som honom Ryssarna beröfvat hade, en Ljuskrona erhålla till hvars härlighet ingen, icke heller Konungen själf någon städes maken skådat.”

Ljuskronan, gjord av ”fint slepen kristall och en Ädel hvit metall som Ädlare och hårdare än Guld lär vara”, blev med ”stora mödor” och genom många främmande länder förd till Lunda gård, som redan på den tiden var i släktens ägo.

Men ljuskronan, som var alltför hög och stor också till det största rummet på den svenska herrgården, "då hon gjorder är till en kejsares Slott aktar jag nu och intenderar, att förflytta till det rum som högst och heligast i denna församling är, till Herrens Hus där hon hänga skall och lysa blott till Guds Ära och församlingens glädje".

Med en gammal mans sirliga omständighet förklarar därefter donator, hur han undfått idén till denna donation. – Huru han, då han sitter i sin stol i koret och lyssnar till predikan och psalmsång, lägger märke till att det särskilt är en psalm, "som dock ingen Psalm, utan en Andelig Visa är, ity att hon, fast icke uthi någon Psalmbok intagen, dock af Folket så väl känder och så högt estimerad är, att hon med större glädje än själfva Psalmerne sjungas plägar". Denna livligt och glatt sjungna Visa begynner sålunda:

"Ingen hinner fram till den ewiga Ron
Som sig ej eldigt Framtränger."

Ytterligare hade donator lagt märke till, att av denna Andeliga Visas fem versar den sista sjöngs med större glädje än de andra. Och denna vers började med de orden:

"Hela wida werlden Jag bjuder och ber
Kämpa för sällhetens Krona."

Den versen, stod där, sjöngs av hela folket "sålunda som sanne soldater sjunga, eldigt, fulle af ärlig stridslust då de uti kampen skola gånga".

Och av dokumentet framgick det, att det just var i glädjen över denna, med så stor hängivenhet sjungna visa han fått den ingivelsen att skänka kyrkan en synlig symbol för den sällhetskrona, som lovprisades i visan, på det att

kyrkfolket ännu mera ivrigt kunde eftertrakta den himmelska sällheten. Den omnämnda ljuskronan, vars armar "jämt hundra stora ljus uppbära kunna, och som är så kostlig med sine tusinde och åter tusinde undersköna kristaller och med sin ädle metall dyrare än Guld – så dyrbar, att den ej för pengar köpas kan, den skall, alltifrån denna Dag i folkets ögon afspegla den himmelska sällhetskrona som icke heller för jordiskt Guld förvärfvas kan, utan endast och allenast genom ett gudfruktigt och redligt lefverne och genom Nåd, för Vår Herres Jesu Christi skull."

Nu hade prästen stavat sig fram till den tredje avdelningen, som går lättare att tyda:

"Men detta fordrar och till gengäld kräfver jag af församlingen – ithy att denna härlighetens krona jag som Arf och Eget Församlingen skänka vill, dock i en viss mån förtjänas skall, sålunda som den himmelska Kronan vi alle en gång ärfva skola vi dock vårt lilla göra må för att förvärfva – därför, detta förståndig jag och kräfver att församlingen i all framtid den stora Grafplatsen som släkten Berggranats namn bärar ansar och vårdar på det att den i alla väder härlig stånda må såsom om älskande Maka och Ömma barn under alla årsens tider den vårdar och ansar. Järnet hålles fritt för Rost och Förfall, Grafvården rensas för mossor och smuts, Ogräs och vissnade Löf tages bort, fint grus breddes på gången och en frisk Krans af Blomster eller Grönt lägges hvarje lördagsafton på Grafven.

Detta billiga kraf för en stor Gåfva skall också för eftervärlden kungöra att bland folket i Dunkehällar Socken Minnesgodhet och Tacksamhet evigt lefver och blifver."

Här lyfte prästen anletet från boken. Han stirrar tankfullt ut genom fönstret bort till kyrkogårdshörnet till en hög obelisk av en mörk stenart med ett handsmitt järngaller omkring. Man ser nu tydligare än förr, att den blå färgen i prästens ögon är matt och urblekt som gammalt, slitet tyg, och då han åter böjer huvudet över den gamla kyrkboken för att fortsätta läsningen, hör man att han suckar.

Ty nu kommer dokumentets fjärde och sista avdelning. Den stod där obarmhärtigt klar, som med eldskrift. Inte ett ord, inte en bokstav var skadad. Som med hammarslag stodo där donators orubbliga bestämmelser fastnitade:

”Men skulle Grafven vanvårdad blifva, skulle rost och förfall den fräta och ogräs den öfverväxa, eller skulle Grafplatsen om Helgdagsaftonen intet smyckad och ansad varda, då äger den Herreman som på Lunda gård sitter vare sig han af Berggranaternas ätt eller af Främmad ätt månd vara, att utan uppskof den stora Ljuskronan till dess plats på Lunda herregård åter bringa där hon så hängandes varder till dess någon i Both offra vill ett offer som af Herregårdens Ägare stort nog befinnes vara att den begångna försummelsen därmed sonas och botas kan.

Till yttermera visso hafver jag denna disposition med Bläck underskrifvet och med mitt Namns och Sigills stämpel Bekräfta låtit.

Oss Allsmäktige Gud gif Din Nåd och Välsignelse till denna välmenta inrättning för Frälsarens Jesu Christi skull.

Gjordt med fullt förstånd samt med mitt namns egenhändiga underskrift

Carl Anders Johan Berggranat.”

Därefter följde dato och årtal samt vittnenas underskrifter.

Prästen står åter och stirrar genom fönstret ut över kyrkogården med de många svarta och vita träkorsen och de få stenarna. Borta i hörnet ses tydligare än nyss kyrkogårdens enda herrskapsgrav, herrgårdens gravställe under de stora lönnarna. Ett handsmitt järnstaket omgiver gravplatsen, en hög profilerad obelisk av rödaktig kolmårdsmarmor reser sig i mitten. Varje fält på obelisken är överbroderat av namn på de friherrliga eller grevliga ägarna till Lunda herrgård genom de tvåhundra år, som gården varit i släktens ägo, samt namn på deras hustrur, barn och andra familjemedlemmar. I ena hörnet brytes järngallrets raka kant av en brinnande fackla av järn.

Också i detta disiga morgonljus och på detta avstånd kunde man tydligt se, att det förnäma gravstället råkat i förfall. På obelisken voro alla sprickor och namn övervuxna med mossor, järnstaketet delvis förstört av rost, flamman till hälften avslagen – platsen innanför staketet och gången runt omkring alldeles övervuxna av nässlor och annat kraftigt växande ogräs.

Ty donators betingelser för att kyrkan får behålla den stora gåvan hade fallit i glömska i socknen.

Församlingen hade i de första årtiondena efter att kronan blivit skänkt ur kyrkkassan betalat fem kronor om året till den ena gamla kvinnan efter den andra av dem som voro så fattiga, att fem kronor om året för dem betydde hela deras årsranson av kaffe och snus. Den sista fattiga gumman hade emellertid dött för många år sedan och ingen hade tänkt på att finna någon i hennes ställe. Kanske det heller inte längre varit så lätt att finna en så fattig, att hon vill åtaga sig detta arbete för fem kronor om året.

Och nu hängde ju kronan där. Att man kunde komma sig för att flytta bort den igen hade aldrig fallit någon in, allraminst prästen. Ty prästen var ny i församlingen och ovetande om, att kyrkans enda klenod inte obetingat tillhörde kyrkan.

Först i går hade han utan varsel och mycket handgripligt märkt, att kronan, utan att någon kunde röra ett finger till motstånd, hade rätt att föras bort från sin plats i kyrkans kor.

Och sålunda hade detta gått till:

Strax efter gudstjänsten, den stund då det annars brukade vara många, som ville tala med prästen, var det denna söndag människotomt i sakristian. Och prästen hade stått ensam – alldeles som nu – och sett ut genom fönstret bort mot gravplatsen. Han hade velat se, om Hennes Nåd, som sorgligt sällan kom i kyrkan, nu när hon varit där, också skulle gå fram till gravarna. Jo, Hennes Nåd hade kommit gående över gräset i sin skinande, stålgrå taftklänning med svarta sammetsbårder, med salopp med långa fladdrande band, med spetsar och lilafärgade plymer på kapotthatten. I all denna pomp och ståt hade Hennes Nåd seglat över gräset fram mot släktens gravställe. – Hon bar huvudet högt, och så rak var hon i ryggen som den, som vet, att allt kyrkfolket följde henne med ögonen.

Nu stod hon stilla. Vinden lekte sakta med banden och de nickande plymerna. I händerna bar Hennes Nåd sin lilafärgade parasoll, sin psalmbok och ridikyl. Hon stod stilla och såg tankfullt men alldeles inte upprört på de frodiga nässlorna och på det andra ogräset. Hon lade nog också märke till, att järnet behövde skrapas rent från rost och målas om, mossa och lavar skuras av stenen och ogräs rensas bort. Men Hennes Nåd var egentligen som de flesta

feta människor en fridsam natur. En liten svallvåg av förnärmelse steg kanske upp i hennes hjärna, men denna hade säkert strax och fridfullt lagt sig igen med en föresats att sända folk från herrgården, som kunde göra graven i ordning.

Såvida det inte just i detta ögonblick hänt något, som ingen i himlen eller på jorden kunnat förutse eller avvärja: en halv vuxen pojke, ett av nattvardsbarnen, som samman med de andra nattvardsbarnen stod i en klunga på kyrkbacken, hade fått se de nickande plymerna segla fram över kyrkogårdsmuren. Intet mera än plymerna såg han, ty allt det andra doldes därnere, där han stod, av muren. Och – kanske utan att tänka på vad han gjorde, böjde han sig ned, tog upp en sten, som låg bland kyrkbackens grus, en liten oskyldig grå sten, som sist av alla små stenar i världen såg ut att ha ont i sinnet, och innan de andra förstått vad han ville göra, hade han siktat och kastat *och träffat* inte bara plymerna utan också hatten, så som han så ofta, bara därför att det roade honom, siktat och kastat efter skator och nötskrikor i skogen. Hatten med plymerna försvann och syntes inte mera nerifrån kyrkbacken. De andra nattvardsbarnen vände sig förfärade mot den mörke pojken, som kastat stenen. De sade i korus de enda förskräckta orden:

”Hennes Nåd!”

Men prästen från sitt sakristifönster såg inte bara stenen komma, han såg också effekten av kastet:

Hatten for på sned, plymerna knäcktes, Hennes Nåd, som nyss stått där i majestätisk upphöjdhet, störtades på mindre än ett ögonblick från sin orörliga höjd ner till att trots parasoll, ridikyl och psalmbok likna en stackars vingskjuten fågel. Hennes Nåd! Hennes Nåd stående här

inför allt kyrkfolket – löjligt hjälplös, med hatten på sned, med knäckta plymer! Ett ögonblick tappade hon också alldeles koncepterna. Och i detta korta ögonblick tyckte hon sig ha hört sakta fnissanden och halvkvävda skratt.

Och blev plötsligt så fruktansvärt vred, att hon strax genom vreden kom till besinning igen.

Hatten sköt hon med parasollskaftet häftigt till rätta – kastade ännu en blick, som nu var uppenbart hätsk, på det försummade gravstället och seglade majestätiskt – för spända segel – bort till sin vagn, som stod nedanför kyrkportarna och väntade. Jo, det var lätt att se på Hennes Nåd, att hon var både ond och sårad. Hon höll huvudet och hatten med de knäckta plymerna onödigt högt och den fart, varmed hon seglade fram över gräset, var så stark, att alla banden stodo rakt ut efter henne. Kyrkfolkets nigande och bockande besvarade hon inte. Hon seglade fram som genom ett lufttomt rum med ögonen stint fästa på vagnen.

Dock anade ingen då, att det var i detta ögonblick Hennes Nåd beslöt att hämnas. Att den lilla ofarliga tanken hon nyss tänkt plötsligt under dessa sekunder växt upp till ett stort, oryggligt beslut om hämnd. En hämnd, som egentligen var misslyckad, då den inte hade makt att drabba den rätte missdådaren, pojken, som kastat stenen, utan hela folket i socknen, som var jämförelsevis oskyldigt. Men, resonerade Hennes Nåd kallt, då det nu var hela socknen, som hade ansvaret för förfallet på gravstället, så träffade dock hämnnden rätta vederbörande.

Detta var i söndags.

Och dagen i går, på måndagen, hade det ofattbara skett: då hade den stora kronan, kyrkans enda klenod, all dess glans och rikedom, förts bort från kyrkan.

Så raskt kunde alltså Hennes Nåd handla, när hon ville. Utan att varsko församlingen, utan att först giva dem möjlighet till bot och bättring – mest för att hämnas på en liten svarthårig nattvardspojke, som tanklöst kastat sten, låter hon denna olycka ske. Plötsligt alldeles yrvakna få både präst och församling finna sig i, att den skönaste krona, som någonsin prytt en kyrka, utan vidare bäres bort därifrån.

Prästen hade på förmiddagen uppehållit sig i sakristian arbetande med protokollet från den sista kyrkostämman, då han får höra röster och fotsteg av många tunga fötter utanför på kyrkogården. Han reser sig och ser genom fönstret en flock män, varibland han igenkänner några av statarna på herrgården, och litet avsides från dem ett par herrskapsklädda herrar i höga hattar. Männen församlades omkring den förfallna graven, och prästen såg, att de främmande herrarna gjorde anteckningar i något, som liknade protokollsböcker. – Nu smällde herrarna igen böckerna, varefter de alla i samlad flock närmade sig kyrkan – långsamt, liksom betänkligt, som om de hade ont i sinnet. – Vilket det skulle visa sig, att de också hade.

Prästen stod fortfarande upprätt vid bordet i sakristian, då det knackade på sakristidörren. Han ropade strax: "Kom in", under det att han tänkte: "Nu vet jag *säkert*, att det är främlingar, sockenborna knackar varken på kyrko- eller sakristidörr – de vrider långsamt på handtaget och stiger andäktigt in."

Jo, jo, det var främmande folk! Och de stego inte in med andakt utan högröstat talande.

Det var juristherrar från staden, väpnade till tänderna med paragrafer och lagord.

Och det hade inte behövts. Prästen fingo de strax bukt med genom att slå upp i den gamla kyrkoboken från slutet av 1700-talet och peka på avskriften av gåvobrevet, som i original fanns i herrgårdens arkiv.

Men vad som därefter hände yrde runt i prästens minne. – Kvar i hans medvetande var en vämjelse, en ångest, en omanlig och oprästerlig klump av gråt i halsen. Som om han den förmiddagen utan att protestera varit vittne till ett nidingisdåd.

Under stort och ekande buller i den tomma kyrkan släpades höga brandstegar in och restes mot valvet, träskosteg trampade uppför trappan till sakristivinden, varifrån det ledde en smal stege upp till valvet över koret, där kronan var fastgjord med grova järnankare och krokar. Dessa lossades nu. Kronan klingade och skälvde ångestfullt under beröringen av de grova händerna och vid ljudet av de grova röster, som ekade i den tomma kyrkan. – Efter flera timmars arbete var kronan fastgjord i en hög ställning av trä, där den kunde hänga, buren av åtta män. Det hela liknade ett tabernakel, tänkte prästen. Fast han inte klart visste hur ett tabernakel såg ut.

De åtta männen buro nu kronan nerför stora gången och ut genom den breda och höga torndörren. Vid varje steg de röra sig bort från kyrkan lyser det och glittrar i kristallerna som dagg och tårar – gripande ängsligt – gripande skönt. Solstrålarna kastade sig över den utanför kyrkan. De tycktes ivrigt följa efter den för att hålla den kvar. Det tycktes bli mörkt, där den försvunnit, som om solstrålarna övergåvo allt annat i världen och hängde sig fast vid kronan och aldrig ville släppa den. De följde den genom hela allén. Där det annars var djup skugga, tycktes nu solen själv med

kaskader av strålknippen vandra fram, blandade med kaskader av glittrande, klingande glasspröda klanger.

– Och sexton starka armar buro den obönhörligt vidare. Sexton tunga fötter trampade taktfast framåt den väg de blivit befallda att gå. Ibland slog benen kors under tyngden, men likväl tänkte de inte ett ögonblick på att vända om.

De tunga, dumma fötterna skulle inte stanna, förrän de nått det stora hus, dit de blivit kommenderade att gå – de skulle – litet ryckigt – stiga uppför den breda trappan, där kronan tycktes upphäva förtvivlade nödrop. Men ingen lyssnade till dessa nödrop. Orubbligt vandra fötterna vidare in i den halvmörka förstugan med det svart- och vitrutiga stengolvet. Här klinga kronans kristaller kvävt, snyftande. – Men fötterna bara fortsätta, bara fortsätta. Fram över stengolvet – uppför den breda ektrappan till övre våningen – in i den stora, tysta salongen, där alla fönstren äro fördragna med täta gardiner, för att solen inte skall bleka de fina mattorna och överdragen, där oljemålade familjeporträtt hänga i långa högtidliga rader. Här stannade fötterna, ty här hade de fått besked att stanna. Båren sattes ner mitt i salongen, och kronan klingade till – ett sista brustet klingande.

Och så tystnade den förskräckt, ty Hennes Nåds mäktiga gestalt fyllde dörröppningen till salongen.

Prästen vände sig bort från fönstret, där han i morgondimman sett alla dessa syner och hört de rörande vackra eller rörande sorgliga ljuden.

Ett opalfärgat skimmer segrade långsamt över den grå skymningen. Den första allvarliga morgonstillheten var

slut. Ljuset steg. Snart skulle solen gå upp. Röster, fågelkvitter och tusende andra ljud hördes utifrån världen.

Och äntligen tog prästen mod till sig och öppnade dörren in till själva kyrkan. Fortfarande kände han en ångest, som om han skulle beträda en plats, där ett brott, i vilket han varit delaktig, nyss blivit begånget.

För den som kommer direkt från den tämligen hederligt utstyrda sakristian ser det stora välvda kyrkorummet överraskande armt och naket ut nu, då kronan är borta. Vitkalkade väggar och tak – omålade, av ålder grånade träbänkar – golvet slitet, grått, naket – orgelläktaren gråmålad, prydd av många stora och små gråmålade blindpipor och uppburen av ett par tarvliga träpelare. De två små mässingskronorna, som hängde längs mittelgången, ansträngde sig förgäves att lysa upp denna trista fattigdom. Och den stora, mörknade altartavlan med sin getsemanestämning tycktes i hög grad föröka armodet. Kyrkan var tom, ödslig, dyster. – Den liknade ett hem, där den som varit själen nyss hade dött.

Prästen hade ofta i tidiga sommarmorgnar gått hit för att se de första solstrålarnas brytning i kristallerna, ty kronan hängde så, att de direkta solstrålarna endast om morgonen kunde nå den. Dessa morgnar hade valven, de kalkade väggarna, de grå bänkarna, det nakna golvet – allt i hela kyrkan varit överdådigt, härligt smyckat av de lysande spektrumfläckar, som dallrande likt brokiga fjärilar flögo upp och ner, fram och åter, lekande om varandra. All denna skönhet hade brett sin skimrande kappa över den grå nakenheten – ingen hade tänkt på förrän nu, då den var borta, att det var kronan, som givit liv och glans åt hela den fattiga kyrkan. – – –